

## THE VIEWS OF MUSIC TEACHERS ABOUT ACCOMPANIMENT OF SONGS WITH MAQAM CONTENT IN SECONDARY SCHOOLS MUSIC TEXTBOOKS<sup>1</sup>

Onur KOÇ\*  
Engin GÜRPINAR\*\* 2  
Ozan EROY\*\*\*

\*Müzik Öğretmeni, Cengiz Topel Ortaokulu, Karakoçan, Elazığ  
\*\*Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü  
\*\*\*Doç. Dr. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

### Abstract

In this research, it is aimed to take and evaluate the opinions of music teachers about accompaniment of songs with maqam content in secondary school music textbooks. School songs with maqam content in music textbooks of the 5th, 6th, 7th and 8th grades of secondary school were examined in terms of maqam, cadence sounds and tempos, and they were classified by the grades. In the research, a causal comparison method was used in order to scan for the determination of current situations and to determine the thoughts of music teachers about their self-efficacy according to graduation types. Within the scope of the research, the first part of the questionnaire applied to music teachers; questions about personal information, and the second part consists of 34 survey questions to determine the status of being able to accompany songs with modal content. A questionnaire was applied to music teachers working in secondary schools in order to obtain quantitative data on accompaniment of songs with modal content. The sample of the study consisted of 300 music teachers working in 55 provinces at 6 grades, which were formed by taking into account the data of SEGE-2017. A questionnaire was applied to music teachers working in secondary schools in order to obtain quantitative data on accompaniment of songs with modal content. According to the results of the research; It has been determined that the majority of the music teachers accompany them in their lessons, and that the makams are generally recognized in accompaniment of songs with makam content and they can accompany these pieces.

**Keywords:** Music, Music Education, Musical Accompaniment, Maqam, Turkish Folk Music, Turkish Art Music, School Songs.

## ORTAOKUL MÜZİK KİTAPLARINDAKİ MAKAMSAL İÇERİKLİ ŞARKILARIN EŞLİKLENMESİNE YÖNELİK MÜZİK ÖĞRETMENİ GÖRÜŞLERİ

### Özet

Bu araştırmada, ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik müzik öğretmenlerinin görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflara ait müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli okul şarkıları; makam, karar sesleri ile usülleri bakımından incelenmiş ve sınıflara göre tasnif edilmiştir. Araştırmada mevcut durumların tespitine yönelik tarama ve müzik öğretmenlerinin mezuniyet türlerine göre öz-yeterlilikleriyle ilgili düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, müzik öğretmenlerine uygulanan anketin birinci bölümü; kişisel bilgilere yönelik sorular, ikinci bölümü ise makamsal içerikli şarkılara eşlik yapabilme durumlarını belirlemeye yönelik 34 anket sorusundan meydana gelmiştir. Ortaokullarda görev yapan müzik öğretmenlerine, makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik nicel veriler elde etmek için anket uygulanmıştır.

Araştırmanın örneklemini, maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre SEGE-2017 verileri dikkate alınarak oluşturulan 6 kademedeki yer alan 55 ilde görev yapan 300 müzik öğretmeni oluşturmuştur. Ortaokullarda görev yapan müzik öğretmenlerine, makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik nicel veriler elde etmek için anket uygulanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre; müzik öğretmenlerinin çoğunluğunun derslerinde eşlik yaptıkları, makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesinde makamların genel olarak tanındığı ve bu eserlere eşlik yapabildikleri tespit edilmiştir.

<sup>1</sup> Bu çalışma "Ortaokul Müzik Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıların Eşliklenmesine Yönelik Müzik Öğretmeni Görüşleri" isimli yüksek lisans tezinin bir bölümünden türetilmiştir.

<sup>2</sup> Sorumlu yazar E-mail: engin.gurpinar@inonu.edu.tr / Doi: 10.22252/ijca.1122357

**Anahtar Kelimeler:** Müzik, Müzik Eğitimi, Eşlik, Makam, Türk Halk Müziği, Türk Sanat Müziği, Okul Şarkıları

### 1. Kuramsal Bilgiler

Müzik duygu ve düşüncelerin belirli gaye ve usüllerle, bir güzellik anlayışına göre bir araya getirilmiş sesler ile işleyip anlatan estetik bir bütündür (Uçan,2005: 10). Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, değiştirme ya da bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir (Uçan, 2005: 14).

Türk insanının yüzyıllardan beri kendi yöresel çalgısı ve kendi şiveleriyle seslendirip, duygularını üreterek kültürünü yaşatıp, onunla hayat bulduğu müzik türüdür. En önemli özelliği: makamsal, anonim ve din dışı bir yapıya sahip olmasıdır (Yurga, 2002: 13).

Türk Halk Müziğine form açısından, kırık havalar ve uzun havalara ek olarak bazı eserler içerisinde hem ölçülü hem de ölçüsüz ezgiler görülebildiği için “Karışık (Karma) Ritimli Ezgiler” başlığı altında üçüncü bir grup ortaya koyan araştırmacılar da bulunmaktadır.

- Ölçülü ezgiler: Zeybek, Koşma, Güzelleme, Koçaklama, Ninni, Değiş, Çalgısal
- Serbest ritimli ezgiler: Bozlak, Barak, Arguvan Ağzı, Yol Havası, Gurbet, Maya
- Karma ritimli ezgiler: Müstezat, Divan, Gazel, Hoyrat, Maya (Özgün, Turhan ve Dökmetaş, 1996: 22).

Geleneksel sanat müziğimiz dinsel ve din dışı olmak üzere iki ana başlığa ayrılmaktadır. Türk sanat müziğinde sesler, batı müziğinde kullanılan sesler gibi tam ve yarım perdelerden değil, komalı aralıkların oluşturmuş olduğu küçük perdelerden meydana gelir. Koma, bir tam perdenin dokuzda birine eşit olarak bölünmüş olan küçük aralıktır. Bu küçük aralıklar kullanılarak yüzlerce makam düzenlenmiş olup her makamın tipik özelliği olduğundan, elde edilen müzikal çeşitlilik Geleneksel Türk Müziğinin makamsal sisteminin zenginliğini gösterir niteliktedir (Say,2009: 217).

Türk Sanat Müziği, Türk Halk Müziği'nde de olduğu gibi sözlü ve sözsüz esere sahip olan bir müzik türü olup saray, tekke ve medreselerde icra edilmiş ve desteklenmiştir. Halk müziğinden farklı olarak icra ve eser üretme aşamalarında sürekli olarak kuralları ve sanat kaygısını ön planda tutar. Halk müziğinde ise içten geldiği gibi herhangi bir sanat kaygısı ya da kurallar olmadan duyguların müzik yoluyla aktarılması esastır (Pelikoğlu, 2010: 81).

Makam, arapça kelime olan kıyam'dan gelmektedir. “ Kıyam edilen”, durulan, durulacak anlamına gelir. Bir makamı oluşturan üç temel öge olup bunlar; Dizi, Durak ve Güçlüdür. Bu üçlüden birinin değişmesi makamın da değişmesi anlamına gelir (Say, 2009: 331).

Türk Müziğinde makamlar; Basit makamlar, Şed makamlar(göçürülmüş makamlar) ve Mürekkep(Bileşik) makamlar olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Bir tam dörtlü ile bir tam beşlinin birleşiminden basit makamlar meydana gelmekte ve güçlü perdesi dörtlü ile beşlinin birleştiği yerde bulunmaktadır. Türk Müziğinde 13 tane basit makam bulunmakta olup bunlar; Çargah, Buselik, Rast, Uşşak, Hicaz, Uzsal, Hümayun, Zirgüleli Hicaz, Neva, Basit Süz-nak, Hüseyini, Karciğar ve Kürdi makamlarıdır. Şed makam, bir makam dizisinin başka bir perde üzerine göçürülmesiyle oluşmaktadır. Başka perdelerle göçürülen makamlar; Çargah, Buselik, Segah, Kürdi, Neveser ve Zirgüleli Hicazdır. İçeriğinde çeşitli makam dizileri bulduran makamlara ise bileşik(bileşik) makam adı verilmektedir. Saba makamı, Segah makamı, hüzzam makamı ve Nikriz makamı bileşik(mürekkep) makamlara verilebilecek örneklerden bazılarıdır (Eroy ve Gürpınar, 2017: 4-5).

Bilgin (1998) eşliği, bir kompozisyonun ana ezgisini ya da ses partisini ön plana çıkarmak, ona içerik ve derinlik kazandırmayı amaç edinerek yapılan yardımcı parti ya da partiler olarak dile getirmiştir.

Eşlik, ezgilere nitelik kazandırıp onu daha bir anlamlı hale getiren, bulunduğu tonalitenin ritmik ve armonik yapısını ortaya koyan sesler bütünlüğüdür (Akçalı,2007: 8). Eşlik bir başka tanımda Say'a göre (2009, s.186): bir eserin armonik niteliğini ortaya çıkararak, ona içerik ve derinlik kazandıran, esas sesi destekleyen parti ya da partilerdir

Bir müzik öğretmenin alanında yeterli bir düzeyde olabilmesi ve gerekli bilgi birikimlere sahip olabilmesi için Armoni ve Eşlik dersi önemli bir yere sahiptir. Bir müzik öğretmeni, karşılaştığı marşlar ya da okul şarkılarına eşlik yazabilme, deşifre eşlik yapabilme, karşılaştıkları esere gerektiğinde transpoze eşlik yapabilme

konularında gerekli donanıma sahip olmalıdır. Armoni ve Eşikleme dersi bu özelliklerin kazandırılması açısından önemlidir (Yıldırım, 2020: 11).

Çocuk şarkıları, çocukların müziği sevmesinde etkili rol oynayan, toplumsal kimliğinin oluşmasına katkı sağlayan, müzik yeteneğini geliştiren, insan ilişkilerini güçlendirip bununla beraber dil gelişimine katkıda bulunan önemli bir unsurdur (Göher, 2006).

Bilgin (2009: 11) eğitim müziği alanında kullanılan okul şarkılarını Aktarma şarkılar, Öykünme şarkılar, Anonim şarkılar ve Türk okul şarkıları olmak üzere dört ana başlık altında sıralamıştır.

### 1.1. Problem Durumu

Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziğine ait eserlerimiz makamsal zenginlikle beraber usül yapılarıyla da farklılıklar göstermektedir. Bu zenginlikler de eşlik yapabilme durumunu doğrudan etkilemektedir. Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan makamsal içerikli şarkıların da gerek makamsal gerekse de usül olarak bu zenginlikleri yansıtmaktadır.

Eşlik yapılırken birçok problemle karşılaşmaktadır. Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik problemlerin ortaya konulması ve müzik öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesi bu araştırmanın problem durumu olarak belirlenmiştir

Araştırmanın problem cümlesi, "Ortaokul müzik kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik müzik öğretmeni görüşleri nelerdir?" şeklinde belirlenmiştir.

Bu çalışmada ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıların eşliklenmesine yönelik müzik öğretmenlerinin görüşlerinin alınması ve değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla birlikte müzik öğretmenlerinin değerlendirmelerinin ve görüşlerinin ele alınıp, yaşanan sorunlara çözüm ve önerilerin getirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırmanın amaç ve problem durumu kapsamında araştırmanın alt problemleri:

- Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan makamsal içerikli şarkıların makamı, karar sesleri ve ölçüleri nelerdir ?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkıları eşliklerken aynı anda şarkıyı seslendirme düzeyleri nasıldır ?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara deşifre eşlik yapabilme beceri düzeyleri nasıldır?
- Öğretmenlerin duydukları makamsal içerikli şarkıların makamlarını tanıma durumu ne düzeydedir?
- Öğretmenlerin duydukları makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilme durumu ne düzeydedir ?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara farklı sesler üzerinden eşlik yapabilme düzeyi nasıldır?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara eşlik yaparken usül yapılarını tanıyabilme ve eşlik yaparken uygulayabilme düzeyleri nasıldır?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara eşlik yaparken dörtlü armoniden faydalanma durumu nedir?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara eşlik ederken karşılaştıkları çeşni(alterasyon) ile geçki ( modülasyon) farkındalığı ne düzeydedir?
- Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara eşlik yaparken karşılaştıkları çeşni (alterasyon) ve geçkilere (modülasyon)'eşlik yaparken yeterli armoni ile aktarabilme becerileri nasıldır?
- Öğretmenlerin makam dizilerini teorik olarak tanıyabilme düzeyleri nasıldır ?
- Öğretmenlerin majör-minör dizilerini teorik olarak tanıyabilme düzeyleri nasıldır?
- Öğretmenlerin makam dizilerine yeterli armoniyle eşlik edebilme durumları düzeyleri nasıldır ?
- Öğretmenlerin majör-minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik edebilme durumları ne düzeydedir ?

### 2. Yöntem

Bu çalışmada mevcut durumların tespitine yönelik tarama ve müzik öğretmenlerinin mezuniyet türlerine göre öz-yeterlilikleriyle ilgili düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir nedensel karşılaştırma yöntemi kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırma, var olan bir durum ya da olayın nedenlerini, bu nedenlere etki

eden değişkenleri ya da bir etkinin sonuçlarını saptamaya yönelik olan araştırma türüdür (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2009: 190).

## 2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ortaokullarda görev yapan müzik öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise SEGE 2017 verilerine göre altı kademede yer alan illerde görev yapan 300 müzik öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma grubu maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemine göre oluşturulmuştur.

Evrende incelenen problemle ilgili olarak kendi içinde benzeşik farklı durumların belirlenerek çalışmanın bu durumlar üzerinden yapılması maksimum çeşitlilik örnekleme tanımlar (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009).

Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü'nün 2017 tarihli "İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE)" adlı raporunda; demografik, istihdam, eğitim, sağlık, rekabetçi ve yenilikçi kapasite, mali, erişebilirlik ve yaşam kalitesi göstergelerine göre iller sosyo-ekonomik düzeylerine göre sıralanmıştır. Bu rapor doğrultusunda 6 kademede sınıflandırılmıştır. SEGE 2017 göz önüne alınarak bu kademelerde bulunan iller seçilerek bu illerdeki ortaokullarda görev yapan müzik öğretmenleri örnekleme dahil edilmiştir.

Tablo 1. Demografik Bilgilerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Değişken	Alt değişken	f	%
Cinsiyet	Kadın	168	56,0
	Erkek	132	44,0
Mezun olunan lise türü	Güzel Sanatlar	106	35,3
	Diğer	194	64,7
Mezun olunan fakülte türü	Eğitim	202	67,3
	GSF - Konservatuvar	98	32,7
Mesleki kıdem	1-5 yıl	93	31,0
	6-10 yıl	113	37,7
	11-15 yıl	42	14,0
	16 yıl ve üzeri	52	17,3
Görev yapılan ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması	1.Kademe	69	23,0
	2.Kademe	47	15,7
	3.Kademe	46	15,3
	4.Kademe	50	16,7
	5.Kademe	40	13,3
	6.Kademe	48	16,0
Eğitim düzeyi	Lisans	234	78,0
	Yüksek Lisans	65	21,7
	Doktora	1	0,3

Araştırmaya katılan öğretmenlerin %56'sı kadın, %44'ü erkeklerden oluşmakta, %35,3'ü güzel sanatlar lisesi, %64,7'si diğer lise türlerinden mezun, %67,3'ü eğitim fakültesinden, %32,7'si GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezundur. Sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeylerine göre bakıldığında (%23)'ü 1.kademe, (%15,7)'si 2.kademe, (%15,3)'ü 3.kademe, (%16,7)'si 4.kademe, (%13,3)'ü 5.kademe ve (%16)'sinin 6.kademede yer aldıkları görülmektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında ise (%78)'inin lisans mezunu, (%21,7)'sinin yüksek lisans mezunu ve (%0,3)'ünün doktora mezunu oldukları tespit edilmiştir.

Tablo 2. Bireysel Çalgılarına Göre Dağılımları

ÇALGI ADI	f	(%)
Keman	76	25,3
Bağlama	44	14,7
Gitar	34	11,3
Piyano	30	10
Flüt	26	8,7
Viyola	19	6,3
Ud	17	5,7
Viyolonsel	14	4,7
Kanun	9	3,0
Şan	8	2,7
Kaval	4	1,3

Klarnet	4	1,3
Kabak Kemane	3	1,0
Klasik Kemençe	3	1,0
Ney	2	,7
Tambur	2	,7
Kontrbass	1	,3
Mey	1	,3
Rebab	1	,3
Saksofon	1	,3
Si Bemol Klarnet	1	,3
<b>TOPLAM</b>	<b>300</b>	<b>100,0</b>

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin bireysel çalgılarının çoğunluğunu keman (%25,3), bağlama(%14,7), gitar (%11,3) ve piyano(%10) çalgıları olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Eşlik Çalgılarına Göre Dağılımları

<b>EŞLİK ÇALGISI</b>	<b>f</b>	<b>(%)</b>
Piyano	73	24,3
Keman	53	17,7
Bağlama	52	17,3
Gitar	52	17,3
Elektronik Org	24	8,0
Ud	13	4,3
Kanun	9	3,0
Eşlik Yapmıyorum	4	1,3
Ukulele	3	1,0
Kabak Kemane	2	,7
Klarnet	2	,7
Tambur	2	,7
Flüt	2	,7
Blok Flüt	1	,3
Klasik Kemençe	1	,3
Melodika	1	,3
Mey	1	,3
Ney	1	,3
Rebab	1	,3
Viyola	1	,3
Viyolonsel	1	,3
Akordeon	1	,3
<b>TOPLAM</b>	<b>300</b>	<b>100,0</b>

Tablo 3 incelendiğinde araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin eşlik çalgılarının çoğunluğunun piyano (%24,3), keman (%17,7), bağlama (%17,3), gitar (%17,3) ve elektronik org (%8) olduğu görülmektedir.

## 2.2. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın kuramsal bölümünü oluşturan veriler kitap, makale, ilgili tez çalışmaları ve dergi taramalarıyla oluşturulmuş ve yorumlanmıştır. Araştırmanın sayısal verilerini ise ortaokullarda görev yapan müzik öğretmenlerine yapılan anket yoluyla elde edilmiştir.

Araştırma verilerinin toplanması amacıyla anket tekniği kullanılmıştır. Araştırma kapsamında öğretmenlere uygulanan ankete kişisel bilgiler, ve 34 kapalı uçlu soru sorulmuştur. Öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara eşlik yapabilme durumlarını belirlemeye yönelik üçüncü bölümde yer alan kapalı uçlu 34 soru için “kesinlikle katılmıyorum (1), katılmıyorum (2), kararsızım (3), katılıyorum (4), kesinlikle katılıyorum (5)” şeklinde cevapların yer aldığı “Beşli Likert” tipi derecelendirme ölçeği kullanılmıştır.

## 2.3. Verilerin Analizi

Elde edilen nicel verilerin analizi için SPSS 22.0 programı kullanılmış; verilerin analizinde; Frekans (f), Yüzde (%) değerleri belirlenmiş ve ilişkisiz gruplar için T testi uygulanmıştır. Ölçek maddelerine ilişkin ortalama puanlar yorumlanırken 1,0-1,79 arası düşük, 1,80-2,59 arası orta düzeyin altı, 2,60-3,39 arası orta düzey, 3,40-4,19 arası orta düzeyin üzeri, 4,20-5,0 arası yüksek düzey olarak yorumlanmaktadır. Puanların normal

dağılım durumlarına Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi değerleri incelenerek bakılacaktır. Tablo 4'te analiz kapsamında yer alan puanların çarpıklık-basıklık değerleri ve K-S testi sonuçları verilmiştir.

Tablo 4. Ölçek Maddelerinin Çarpıklık-Basıklık Değerleri ve One Sample Kolmogorov-Smirnov Testi Sonuçları

Madde No	N	Çarpıklık	Basıklık	One Sample Kolmogorov-Smirnov (K-S)	
				Test değeri	p
Madde 1	300	-1,25	1,45	,274	,00**
Madde 2	300	-1,22	1,53	,260	,00**
Madde 3	300	-0,53	-0,37	,223	,00**
Madde 4	300	-1,0	,68	,237	,00**
Madde 5	300	-,82	-,04	,252	,00**
Madde 6	300	-1,37	1,70	,283	,00**
Madde 7	300	-1,09	1,08	,267	,00**
Madde 8	300	-,26	-,87	,214	,00**
Madde 9	300	-,55	-,17	,239	,00**
Madde 10	300	-,27	-,60	,181	,00**
Madde 11	300	-,77	,11	,275	,00**
Madde 12	300	-,44	-,57	,232	,00**
Madde 13	300	-1,81	1,13	,281	,00**
Madde 14	300	-1,65	1,04	,275	,00**
Madde 15	300	-1,40	1,67	,268	,00**
Madde 16	300	-1,57	1,45	,279	,00**
Madde 17	300	-1,50	1,99	,284	,00**
Madde 18	300	-1,02	,26	,265	,00**
Madde 19	300	-,72	-,52	,251	,00**
Madde 20	300	-1,37	1,55	,275	,00**
Madde 21	300	-,40	-,85	,209	,00**
Madde 22	300	-1,67	1,48	,400	,00**
Madde 23	300	-1,62	1,08	,399	,00**
Madde 24	300	-1,02	,66	,260	,00**
Madde 25	300	-,98	,45	,264	,00**
Madde 26	300	-,67	-,28	,237	,00**
Madde 27	300	-,91	,29	,258	,00**
Madde 28	300	-,85	,18	,255	,00**
Madde 29	300	-,54	-,34	,217	,00**
Madde 30	300	-,30	-,75	,187	,00**
Madde 31	300	-,76	-,17	,240	,00**
Madde 32	300	-,27	-,76	,182	,00**
Madde 33	300	-1,76	1,55	,314	,00**
Madde 34	300	-1,82	1,82	,320	,00**

\*\*p<.01

Tablo 4 incelendiğinde, ölçekte yer alan tüm maddelere ilişkin Kolmogorov-Smirnov testi anlamlılık değerlerinin p< ,01 olduğu görülmektedir. Test sonucunda anlamlılık değeri p< ,01 olduğundan dolayı verilerin normallikten sapmaların olduğu gözlemlenmektedir. Fakat K-S testinin uygulanması, normallik durumunun incelenmesi için kullanılan yöntemlerden sadece biridir. Tabloda yer alan tüm maddelerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -2 ile +2 arasında kalması normallik açısından sapmalar olmaması şeklinde yorumlanmaktadır. Fakülte türüne göre madde puanlarındaki farklılık durumunun tespit edilmesi için parametrik istatistik testlerinden Independent t testi kullanılmasına karar verilmiştir.

### 3. Bulgular

Tablo 5. 5.Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Makamsal İçerikli Şarkılar, Makamı, Karar Sesleri ve Usülleri

ESER ADI	MAKAMI	KARAR SESİ	USÜL
Kara Basma İz Olur	Segah	Mi	2/4
Unutulmuş Birer Birer	Rast	Sol	6/8
Hey Onbeşli	Hüseyni	Re	4/4
Ha Buradan Aşağı	Hüseyni	Re	7/8
Havada Bulut Yok	Hüseyni	La	10/8
Meşeli Dağlar Meşeli	Hüseyni	La	9/8

Tablo 5 incelendiğinde 5. Sınıf müzik dersi kitabında yer alan şarkıların makamlarının segah (1), rast (1) ve Hüseyini (4) makamlarından oluştuğu ve ağırlıklı olarak hüseyini makamının görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo 6. 6.Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Makamsal İçerikli Şarkılar, Makamı, Karar Sesleri ve Usülleri

ESER ADI	MAKAMI	KARAR SESİ	USÛL
Yörük Ali	Uşşak	Re	9/4
Güzel Yurdum	Hicaz	Re	4/4
Deniz Üstü Köpürür	Hüseyini	Mi	4/4
Sen Bu Yaylaları Yaylayamazsun	Nikriz	Re	5/8
Otomobil Uçar Gider	Mahur	Sol	2/4
Nar Danesi	Hicaz	Mi	4/4
Tiridine Bandım	Rast	Do	4/4
Ben Ağlarım Yane Yane	Segah	Mi	2/4
Çanakkale Türküsü	Hüseyini	Re	4/4
Çemberimde Gül Oya	Segah	Do #	9/8
Hoş Gelişler Ola	Rast	Fa	12/8
Kahve Yemenden Gelir	Nikriz	Re	4/4
Anlat Bana Öğretmenim	Nihavend	Re	4/4
Eski Ordu Marşı	Rast	Sol	4/4
Zobalarında Guru da Meşe	Nikriz	Re	9/4

Tablo 6'da görüldüğü üzere 6. Sınıf müzik dersi kitabında yer alan şarkıların makamlarının Uşşak (1), Hicaz (2), Nikriz (3), Mahur (1), Segah (2), Rast (3), Hüseyini (2), ve Nihavend (1) makamlarından oluştuğu görülmektedir.

Tablo 7. 7.Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Makamsal İçerikli Şarkılar, Makamı, Karar Sesleri ve Usülleri

ESER ADI	MAKAMI	KARAR SESİ	USÛL
Kavurma Koydum Tasa	Uşşak	Re	3/4
Sarı Çizmeli Mehmet Ağa	Kürdi	La	2/4
Ayletme Beni	Kürdi	La	5/8
Kiremite Su Düştü	Uşşak	Re	7/8
Toyçular	Hüseyini	Re	2/4
Hey Gidi Dünya Hey	Hicaz	La	4/4
Memleketim	Nihavend	Re	4/4
Entarisi Dım Dım Yar	Nişabur	La	4/4
Açılır Gonca Gül Yar	Segah	Si	2/4
Segah Tekbir	Segah	Si	Serbest
Salat-ı Ümmiye	Segah	Si	10/8
İndim Havuz Başına	Hüzzam	Si	4/4
Unutamam Seni	Uşşak	La	8/8
Altın Hızma Mülayim	Çargah	Do	10/8
Manolyam	Kürdili Hicazkar	Sol	3/4
Ben Yürürüm Yane Yane	Segah	Si	4/4
Eski Ordu Marşı (Ceddin Deden)	Hüseyini	Re	4/4
Dere Geliyor Dere	Hüseyini	Re	9/8
Yemen Türküsü	Hüseyini	La	10/8
Bitlis'te Beş Minare	Hicaz	La	6/4
İncecikten Bir Kar Yağar	Segah	Si	10/16
Geçti Dost Kervanı	Uşşak	La	10/8
Uzun İnce Bir Yoldayım	Hüseyini	Re	4/4
Bahçada Yeşil Çınar	Segah	Si	10/8
Bülbülüm Altın Kafeste	Kürdi	Re	10/8
Erik Dalı	Hüseyini	La	4/4
Manastır Türküsü	Hüseyini	Re	2/4
Nemrut'un Kızı	Hicaz	La	10/8
Sevda Olmasaydı	Hicaz	La	4/4
Vardar Ovası	Hicaz	Re	5/8
Yangın Olur Biz Yangına Gideriz	Uşşak	Mi	9/8
Yemeni Bağlamış	Nihavend	Re	2/4

Tablo 7'ye bakıldığında 7. Sınıf müzik dersi kitabında yer alan şarkıların makamlarının Uşşak (5), Kürdi (3), Hüseyini (7), Hicaz (5), Segah (6), Hüzam (1), Nihavend (2), Çargah (1) Kürdili Hicazkar (1) ve Nişabur (1) olduğu görülmektedir.

Tablo 8. 8.Sınıf Müzik Ders Kitabında Yer Alan Makamsal İçerikli Şarkılar, Makamı, Karar Sesleri ve Usülleri

ESER ADI	MAKAMI	KARAR SESİ	USÛL
İzmir'in Kavakları	Segah	Mi	9/8
Kahveyi Kavururlar	Muhayyer Kürdi	Mi	9/8
Çam Başına Çıktım	Hüseyini	La	9/8
Tuna Nehri Akmam Diyor	Kürdi	Re	3/4
Malatya Türküsü	Karcıgar	Re	4/4
Aşk Rüyadır Çok Zaman	Kürdi	Mi	3/4
Kır Atıma Bineyim	Acem Kürdi	La	9/8
Ne Olursun Güzelim Sevsen Beni	Muhayyer Kürdi	La	2/4
Yörük Ali	Uşşak	La	9/8
Dargin Ayrılmayalım	Hüzam	Si	8/8
Salat-ı Ümmiye	Segah	Si	10/8
Seherde Bir Bağa Girdim	Uşşak	La	2/4
Akasyalar Açarken	Hüzam	Si	8/8
Bahçe Duvarından Aştım	Hicaz	La	2/4
Kara Üzüm Salkımı	Uşşak	La	9/8
Ordunun Dereleri	Uşşak	La	4/4
Gesi Bağları	Uşşak	La	4/4
Garip Bir Kuştı Gönüm	Hicaz	La	4/4
Ben Seni Sevdiğimi	Hicaz	La	5/8
Eziz Dostum Menden Küsüm İncidi	Kürdi	La	6/8
Ay Saçı Burma	Kürdi	La	6/8
Davul Çalar	Çargah	Do	10/8
Sensen Menim Dilberim	Nihavend	Sol	6/8
Sen Ağlama	Kürdi	Re	4/4
Çemberimde Gül Oya	Segah	Si	9/8
Beyaz Giyme Toz Olur	Segah	Si	9/8
Evlerinin Önü Yıldız Piyade	Eviç	Fa #	9/8
Manastır'ın Ortasında	Hüseyini	Re	4/4
Kırmızı Gülün Adı Var	Hicaz	La	4/4
Mihriban	Kürdi	La	4/4
Bak Yine Geçti Bahar	Acem Kürdi	La	3/4
Nar Tanem Bir Tanem	Kürdi	La	6/8
Zahit Bizi Tan Eyleme	Uşşak	La	4/4
Çile Bülbülüm Çile	Muhayyer	La	8/8
Rüzgar Susmuş Ses Vermiyor	Hüzam	Si	4/4
Konma Bülbül Konma	Hüseyini	La	4/4
Gül Yüzün Soldukça	Nişaburek	La	8/8
Unutulmuş Birer Birer	Rast	Sol	6/8
Ayva Çiçek Açmış	Uşşak	La	2/4
İğdirin Al Alması	Nihavend	Re	6/4
Zeytin Gözlüm Sana Gönüm Nedendir	Hüseyini	La	4/4
Değdi Saçlarıma Bahar Gülleri	Hicaz	La	3/4

Tablo 8 incelendiğinde 8. Sınıf müzik dersi kitabında yer alan şarkı makamlarının Uşşak (7), Kürdi (7), Segah (4), Hicaz (5), Hüseyini (4), Hüzam (3), Nihavend (2), Muhayyer Kürdi (2), Acem Kürdi (2), Karcıgar (1), Rast (1), Muhayyer (1), Nişaburek (1), Eviç (1) ve Çargah (1) olduğu görülmektedir.

Tablo 9. Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Aynı Anda Şarkıyı Seslendirebilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

1.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşliklerken aynı anda şarkıyı seslendirebilirim.		
	f	%
<b>Kesinlikle Katılmıyorum</b>	9	3,0
<b>Katılmıyorum</b>	15	5,0
<b>Kararsızım</b>	34	11,3
<b>Katılıyorum</b>	127	42,3



<b>Kesinlikle Katılıyorum</b>	115	38,3
<b>Ortalama (X)</b>	4,08	

Tablo 9’da görüldüğü üzere “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Aynı Anda Şarkıyı Seslendirebilirim” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemelerin çoğunluğu katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş belirtmişlerdir. Tablodaki verilere göre öğretmenlerin eşlik yaparken aynı anda parçayı seslendirme düzeyleri  $X=4,08$  puan ile orta seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 10. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Aynı Anda Şarkıyı Seslendirebilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
1.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşliklerken aynı anda şarkıyı seslendirebilirim.	Eğitim	202	3,99	1,00	-2,42	,016
	GSF – Kon.	98	4,28	0,91		

\* $p<,05$

Tablo 10 incelendiğinde, GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin eşlik yaparken aynı anda şarkıyı seslendirme düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Makamsal İçerikli Şarkılara Deşifre Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

2.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılara deşifre eşlik yapabilirim.		
	f	%
<b>Kesinlikle Katılmıyorum</b>	6	2,0
<b>Katılmıyorum</b>	13	4,3
<b>Kararsızım</b>	35	11,7
<b>Katılıyorum</b>	125	41,7
<b>Kesinlikle Katılıyorum</b>	121	40,3
<b>Ortalama (X)</b>	4,14	

Tablo 11’de görüldüğü üzere “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkılara Deşifre Eşlik Yapabilirim” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemelerin çoğunluğu katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vererek deşifre eşlik yapabildiklerini düşündüklerini belirtmişlerdir. Tablodaki verilere göre öğretmenlerin makamsal okul şarkılarına deşifre eşlik yapabilme beceri düzeyleri  $X=4,14$  puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 12. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Makamsal İçerikli Şarkılara Deşifre Eşlik Yapabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
2.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılara deşifre eşlik yapabilirim	Eğitim	202	4,01	0,99	-3,42	,001
	GSF – Kon.	98	4,40	0,71		

\*\* $p<,01$

Tablo 12 incelendiğinde, GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin makamsal okul şarkılarına eşlik yapabilme düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Duydukları Makamsal İçerikli Şarkıların Makamlarını Tanıyabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

3.Duyduğum makamsal içerikli şarkıların makamını tanıırım.		
	f	%
<b>Kesinlikle Katılmıyorum</b>	11	3,7
<b>Katılmıyorum</b>	34	11,3
<b>Kararsızım</b>	75	25,0
<b>Katılıyorum</b>	106	35,3
<b>Kesinlikle Katılıyorum</b>	74	24,7
<b>Ortalama (X)</b>	3,66	

Tablo 13'te görüldüğü üzere “Duyduğum Makamsal İçerikli Şarkıların Makamını Tanırım.” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemelerin çoğunluğu katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vererek görüş belirtmişlerdir. Tablodaki verilere göre müzik öğretmenlerinin duydukları makamsal şarkıların makamlarını tanıma düzeyleri  $X=3,66$  puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 14. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Duydukları Makamsal İçerikli Şarkıların Makamlarını Tanıyabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
3.Duyduğum makamsal içerikli şarkıların makamını tanırım.	Eğitim	202	3,46	1,07	-4,76	,00
	GSF – Kon.	98	4,07	0,99		

\*\* $p<,01$

Tablo 14 incelendiğinde, GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin duydukları makamsal içerikli şarkıların makamlarını tanıyabilme düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 15. Duydukları Makamsal İçerikli Şarkılara Kulaktan Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

4.Duyduğum makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilirim.		
	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	8	2,7
Katılmıyorum	15	5,0
Kararsızım	52	17,3
Katılıyorum	109	36,3
Kesinlikle Katılıyorum	116	38,7
<b>Ortalama (X)</b>	4,03	

Tablo 15'te görüldüğü üzere “Duyduğum makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilirim” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemelerin çoğunluğu katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum yanıtlarını vererek kulaktan eşlik yapabildiklerini söylemişlerdir. Tablodaki verilere göre öğretmenlerin makamsal eşlik yaparken kulaktan eşlik yapabilme düzeyleri  $X=4,03$  puan ile orta seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 16. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Duydukları Makamsal İçerikli Şarkılara Kulaktan Eşlik Yapabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
4.Duyduğum makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilirim.	Eğitim	202	3,89	1,08	-3,73	,00
	GSF – Kon.	98	4,34	0,75		

\*\* $p<,01$

Tablo 16 incelendiğinde, GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilme düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 17. Makamsal İçerikli Şarkılara Farklı Sesler Üzerinden Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

5.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılara farklı sesler üzerinden eşlik yapabilirim (Transpoze) .		
	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	12	4,0
Katılmıyorum	30	10,0
Kararsızım	51	17,0
Katılıyorum	112	37,3
Kesinlikle Katılıyorum	95	31,7
<b>Ortalama (X)</b>	3,83	

Tablo 17'de görüldüğü üzere “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkılara Farklı Sesler Üzerinden (Transpoze) Eşlik Yapabilirim” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Makamsal içerikli şarkılara farklı sesler üzerinden eşlik yapabilme sorusuna örneklemelerin %4'ü kesinlikle katılmıyorum, %10'u katılıyorum,

%17'si kararsızım, %37,3'ü katılıyorum, %31,7'si kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Tablodaki verilere göre öğretmenlerin makamsal okul şarkılarına eşlik ederken transpoze yapabilme düzeyleri  $X=3,83$  puan ile orta seviyenin üzerindedir.

**Makamsal İçerikli Şarkılara Eşlik Yaparken Aksak Usül Yapılarını Tanıyabilme ve Uygulayabilme Düzeylerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar**

Tablo 18. Aksak Usül Yapılarını Tanıyabilme ve Eşlik Yaparken Uygulayabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
6.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılarına eşlik yaparken aksak usül yapılarını teorik olarak tanırım.	f	11	15	27	126	121	4,10
	%	3,7	5,0	9,0	42,0	40,3	
7.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşlik yaparken aksak usül yapılarına uygun eşlikleme yaparım.	f	7	16	41	128	108	4,05
	%	2,3	5,3	13,7	42,7	36,0	

Tablo 18'de görüldüğü üzere "Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkılarına Eşlik Yaparken Aksak Usül Yapılarını Teorik Olarak Tanırım" ve "Ortaokul Müzik Ders kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları eşlik yaparken aksak Usül yapılarına uygun eşlikleme yaparım." sorularına verdikleri dağılım görülmektedir.

Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılara eşlik yaparken aksak usül yapılarını teorik olarak tanıma sorusuna örneklerin %3,7'si kesinlikle katılmıyorum, %5'i katılmıyorum, %9'u kararsızım, %42'si katılıyorum, %40,3'ü kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılara eşlik yaparken aksak usül yapılarına uygun eşlik yapabilme sorusuna örneklerin %2,3'ü kesinlikle katılmıyorum, %5,3'ü katılmıyorum, %13,7'si kararsızım, %42,7'si katılıyorum, %36'sı kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Tabloya göre öğretmenlerin usül yapılarını tanımlayabilme ve eşlik yaparken uygulayabilme düzeylerine ilişkin maddelerden "ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılarına eşlik yaparken aksak usül yapılarını teorik olarak tanırım" maddesi (madde 6)  $X=4,10$  puan ve "ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşlik yaparken aksak usül yapılarına uygun eşlikleme yaparım" maddesi (madde 7)  $X=4,05$  puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 19. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Aksak Usül Yapılarını Tanıyabilme ve Eşlik Yaparken Uygulayabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
6.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkılarına eşlik yaparken aksak usül yapılarını teorik olarak tanırım.	Eğitim	202	3,96	1,01	-3,73	,00
	GSF – Kon.	98	4,41	0,94		
7.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşlik yaparken aksak usül yapılarına uygun eşlikleme yaparım.	Eğitim	202	3,89	1,01	-4,28	,00
	GSF – Kon.	98	4,38	0,74		

\*\* $p<,01$

Tablo 19 incelendiğinde, GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin usül yapılarını tanıyabilme ve eşlik yaparken uygulayabilme düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 20. Makamsal İçerikli Okul Şarkılarını Eşliklerken Dörtlü Armoniden Faydalanma Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

8.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal okul şarkılarını eşliklerken dörtlü armoniden faydalanırım.		
	f	%
<b>Kesinlikle Katılmıyorum</b>	33	11,0
<b>Katılmıyorum</b>	60	20,0
<b>Kararsızım</b>	73	24,3
<b>Katılıyorum</b>	101	33,7
<b>Kesinlikle Katılıyorum</b>	33	11,0
<b>Ortalama (X)</b>	3,14	

Tablo 20’de görüldüğü üzere “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal Okul Şarkılarını Eşliklerken Dörtlü Armoniden Faydalanırım” sorusuna verdikleri dağılım görülmektedir. Makamsal okul şarkılarına eşlikleme yaparken dörtlü armoniden faydalanma sorusuna örneklemelerin %11’i kesinlikle katılmıyorum, %20’si katılmıyorum, %24,3’ü kararsızım, %33,7’si katılıyorum, %11’i kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Tablodaki verilere göre öğretmenlerin makamsal eşlik yaparken dörtlü armoniden faydalanma düzeyleri X=3,14 ile orta düzeydedir.

Tablo 21. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Makamsal İçerikli Okul Şarkılarını Eşliklerken Dörtlü Armoniden Faydalanma Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
8.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal okul şarkılarını eşliklerken dörtlü armoniden faydalanırım.	Eğitim	202	3,26	1,13	2,56	,011
	GSF – Kon.	98	2,89	1,27		

\* $p < ,05$

Tablo 21 incelendiğinde, eğitim fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerin makamsal okul şarkılarını eşliklerken dörtlü armoniden faydalanma düzeyinin GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 22. Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Karşılaştıkları Çeşni (Alterasyon) ve Geçki (Modülasyon) Farkındalık Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

	f	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
9.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşliklerken çeşnileri (alterasyon) teorik olarak tanırım.	f	11	32	78	118	61	3,62
	%	3,7	10,7	26,0	39,3	20,3	
11.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli şarkıları eşliklerken geçkileri (modülasyon) teorik olarak tanırım.	f	9	30	54	132	75	3,78
	%	3,0	10,0	18,0	44,0	25,0	

Tablo 22’de görüldüğü üzere “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Çeşnileri (Alterasyon) teorik olarak tanırım” ve “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Geçkileri (Modülasyon) Teorik Olarak Tanırım” sorularına verdikleri dağılım görülmektedir. Makamsal içerikli şarkıları eşliklerken çeşnileri(alterasyon) teorik olarak tanıma sorusuna örneklemelerin %3,7’si kesinlikle katılmıyorum, %10,7’si katılmıyorum, %26’sı kararsızım, %39,3’ü katılıyorum, %20,3’ü kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir. Makamsal içerikli şarkıları eşliklerken geçkileri(modülasyon) teorik olarak tanıma sorusuna örneklemelerin %3’ü kesinlikle katılmıyorum, %10’u katılmıyorum, %18’i kararsızım, %44’ü katılıyorum, %25’i kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Tablodaki verilere göre öğretmenlerin makamsal okul şarkılarına eşlik ederken karşılaştıkları çeşni (alterasyon) düzeyleri (madde 9) X=3,62 puan ile orta seviyenin üzerinde ve geçki (modülasyon) farkındalık düzeyleri (madde 11) X=3,78 puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 23. Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Karşılaştıkları Çeşni (Alterasyon) ve Geçkilere (Modülasyon) Uygun Armonilerle Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
10.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli Şarkıları eşliklerken çeşnilere (alterasyon) uygun armonilemeler ile eşlik yaparım	f	14	44	96	88	58	3,44
	%	4,7	14,7	32,0	29,3	19,3	
12.Ortaokul müzik ders kitaplarındaki makamsal içerikli Şarkıları eşliklerken geçkilere (modülasyon) uygun armonilemeler ile eşlik yaparım	f	10	45	71	110	64	3,58
	%	3,3	15,0	23,7	36,7	21,3	

Tablo 23 incelendiğinde “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Çeşnilere (Alterasyon) Uygun Armonilemeler ile Eşlik Yaparım” ve “Ortaokul Müzik Ders Kitaplarındaki Makamsal İçerikli Şarkıları Eşliklerken Geçkilere (Modülasyon) Uygun Armonilemeler ile Eşlik Yaparım” sorularına verdikleri dağılım görülmektedir. Makamsal içerikli şarkıları eşliklerken çeşnilere(alterasyon) uygun eşlik yapabilme sorusuna örneklemelerin %4,7’si kesinlikle katılmıyorum, %14,7’si katılmıyorum, %32’si kararsızım, %29,3’ü katılıyorum, %19,3’ü kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Makamsal içerikli şarkıları eşliklerken geçkilere(modülasyon) uygun eşlik yapabilme sorusuna ise örneklemelerin %3,3’ü kesinlikle katılmıyorum, %15’i katılmıyorum, %23,7’si kararsızım, %36,7’si katılıyorum, %21,3’ü kesinlikle katılıyorum yönünde görüş belirtmiştir.

Tablodaki verilere göre müzik öğretmenlerinin makamsal okul şarkılarına eşlik yaparken çeşnilere (alterasyon) uygun armonilerle eşlik düzeyleri (madde 10) X=3,44 puan ile orta seviyenin üzerinde ve geçkilere (modülasyon) uygun armonilerle eşlik düzeyleri (madde 12) X=3,58 puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 24. Makam Dizilerini Teorik Olarak Tanıyabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
13.Hicaz makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	5	11	7	127	150	4,35
	%	1,7	3,7	2,3	42,3	50,0	
14.Hüseyni makam dizisini teorik olarak tanırım	f	9	10	18	126	137	4,24
	%	3,0	3,3	6,0	42,0	45,7	
15.Uşşak makam dizisini teorik olarak tanırım	f	11	15	27	114	133	4,14
	%	3,7	5,0	9,0	38,0	44,3	
16.Rast makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	11	12	20	122	135	4,19
	%	3,7	4,0	6,7	40,7	45,0	
17.Kürdi makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	12	15	20	121	132	4,15
	%	4,0	5,0	6,7	40,3	44,0	
18.Segah makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	12	29	35	110	114	3,95
	%	4,0	9,7	11,7	36,7	38,0	
19.Hüzzam makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	12	45	40	103	100	3,78
	%	4,0	15,0	13,3	34,3	33,3	
20.Nihavend makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	10	18	24	118	130	4,13
	%	3,3	6,0	8,0	39,3	43,3	
21 Nikriz makam dizisini teorik olarak tanırım.	f	23	50	65	90	72	3,46
	%	7,7	16,7	21,7	30,0	24,0	

Tablo 24 incelendiğinde makam dizilerini tanıyabilme düzeylerine ilişkin sorulara verdikleri dağılım görülmektedir.

Tabloya göre “Hicaz makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 13) X= 4,35 puan ile “Hüseyni makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 14) X=4,24 puan ile yüksek seviyede olduğu görülmektedir.

“Uşşak makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 15) X=4,14 puan ile “Rast makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 16) X= 4,19 puan ile “Kürdi makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 17) X=4,15 puan ile “Segah makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 18) X=3,95 puan ile “Hüzzam makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (madde 19) X=3,78 puan ile “Nihavend makam dizisini teorik olarak tanım” maddesi (soru 20) X=4,13 puan ile orta seviyenin üzerinde olduğu görülmüştür.

Tablo 25. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Makam Dizilerini Teorik Olarak Tanıyabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
13.Hicaz makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	4,22	0,90	-4,14	,00
	GSF – Kon.	98	4,63	0,60		
14.Hüseyni makam dizisini teorik olarak tanım	Eğitim	202	4,08	0,99	-4,29	,00
	GSF – Kon.	98	4,56	0,69		
15.Uşşak makam dizisini teorik olarak tanım	Eğitim	202	3,93	1,10	-5,41	,00
	GSF – Kon.	98	4,58	0,67		
16.Rast makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	4,00	1,07	-4,93	,00
	GSF – Kon.	98	4,58	0,64		
17.Kürdi makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	3,99	1,08	-4,20	,00
	GSF – Kon.	98	4,50	0,80		
18.Segah makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	3,74	1,16	-4,79	,00
	GSF – Kon.	98	4,38	0,87		
19.Hüzzam makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	3,50	1,21	-6,42	,00
	GSF – Kon.	98	4,37	0,83		
20.Nihavend makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	3,96	1,07	-4,34	,00
	GSF – Kon.	98	4,49	0,79		
21 Nikriz makam dizisini teorik olarak tanım.	Eğitim	202	3,22	1,19	-5,07	,00
	GSF – Kon.	98	3,96	1,18		

\*\*p<,01

Tablo 25 incelendiğinde, tüm makam dizilerinde GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olmuş öğretmenlerin makam dizilerini tanıma düzeyinin eğitim fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 26. Majör-Minör Dizileri Teorik Olarak Tanıyabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
22.Majör dizileri teorik olarak tanım.	f	5	1	8	78	208	4,61
	%	1,7	0,3	2,7	26,0	69,3	
23.Minör dizileri teorik olarak tanım.	f	5	1	9	78	207	4,60
	%	1,7	0,3	3,0	26,0	69,0	

Tablo 26 incelendiğinde majör ve minör dizileri teorik olarak tanıyabilme düzeylerine ilişkin sorulara verdikleri dağılım görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemelerin çoğunluk olarak majör ve minör dizilerini tanıdıkları konusunda görüş belirttikleri görülmüştür.

Tablo 27. Makam Dizilerine Yeterli Armoniyle Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
24.Hicaz makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	8	20	44	120	108	4,00
	%	2,7	6,7	14,7	40,0	36,0	
25.Hüseyni makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	12	22	47	119	100	3,91
	%	4,0	7,3	15,7	39,7	33,3	
26.Uşşak makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	12	33	62	108	85	3,74
	%	4,0	11,0	20,7	36,0	28,3	
27.Rast makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	11	24	50	117	98	3,89
	%	3,7	8,0	16,7	39,0	32,7	
28.Kürdi makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	11	25	54	117	93	3,85
	%	3,7	8,3	18,0	39,0	31,0	
29.Segah makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	14	32	79	103	72	3,62
	%	4,7	10,7	26,3	34,3	24,0	
30.Hüzzam makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	15	48	84	86	67	3,47
	%	5,0	16,0	28,0	28,7	22,3	
31.Nihavend makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	11	31	55	106	97	3,82
	%	3,7	10,3	18,3	35,3	32,3	
32.Nikriz makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	18	50	86	84	62	3,41
	%	6,0	16,7	28,7	28,0	20,7	

Tablo 27’de makam dizilerine yeterli armoniyle eşlik yapabilme düzeylerine ilişkin sorulara verdikleri dağılım görülmektedir.Tabloya göre maddelerden “Hicaz makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 24) X=4,0 puan ile “Hüseyni makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 25) X=3,91 puan ile göre “Uşşak makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 26) X=3,74 puan ile “Rast makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 27) X=3,89 puan ile “Kürdi makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 28) X=3,85 puan ile “Segah makamındaki makamsal okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 29) X=3,62 puan ile “Hüzzam makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 30) X=3,47 puan ile “Nihavend makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 31) X=3,82 puan ile orta seviyenin üzerindedir. “Nikriz makamındaki şarkılara yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 32) X=3,41 puan ile orta seviyenin üzerindedir.

Tablo 28. Majör-Minör Yapıdaki Okul Şarkılarına Yeterli Armoniyle Eşlik Yapabilme Düzeylerine İlişkin Ortalama Puanları ve Frekans Dağılımları

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	Ortalama (X)
33.Majör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	f	5	9	17	104	165	4,38
	%	1,7	3,0	5,7	34,7	55,0	
34.Minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum	f	5	9	15	103	168	4,40
	%	1,7	3,0	5,0	34,3	56,0	

Tablo 28 incelendiğinde majör ve minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik edebilme düzeylerine ilişkin sorulara verdikleri dağılım görülmektedir. Tabloya göre “Majör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 33)  $X=4,38$  puan ile “Minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum” maddesi (madde 34)  $X=4,40$  puan ile yüksek seviyededir.

Tablo 29. Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Majör-Minör Yapıdaki Okul Şarkılarına Yeterli Armoniyle Eşlik Yapabilme Düzeylerinin Karşılaştırılması

Maddeler	Fakülte Türü	N	X	Ss	t	p
33.Majör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum.	Eğitim	202	4,48	0,76	2,85	,005
	GSF – Kon.	98	4,18	1,00		
34.Minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli bir armoni ile eşlikte bulunurum	Eğitim	202	4,50	0,75	2,96	,003
	GSF – Kon.	98	4,19	0,99		

\*\* $p<,01$

Tablo 29 incelendiğinde, eğitim fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerin majör-minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik yapabilme düzeyinin GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olan öğretmenlerden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu görülmektedir.

#### 4. Sonuçlar

- ❖ Ortaokul müzik ders kitapları incelendiğinde Geleneksel Türk Halk Müziğine ve Geleneksel Türk Sanat Müziğine ait makamsal içerikli şarkılara çok sayıda yer verildiği görülmüştür. Bu makamsal içerikli şarkılar incelendiğinde basit, şed ve bileşik makamların yer aldığı görülmüş olup Hüseyini (17), Segâh (13), Uşşak (13), Hicaz (12), Kürdi (10) ve Nihavend (5) makamlarının çoğunlukta oldukları tespit edilmiştir. Usül yapıları incelendiğinde ise biri serbest ölçü olmak üzere 14 farklı usül görülmüştür. 4/4 (30), 9/8 (13), 2/4 (12) ve 10/8 (10) usüllerin yoğunlukta oldukları dikkat çekmektedir.
- ❖ Yapılan araştırmanın sonuçlarına göre müzik öğretmenlerinin büyük çoğunluğunun derslerinde eşlik yaptıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin çoğunlukla eşlik çalgısı olarak piyano (%24,3), keman (%17,7), bağlama (%17,3), gitar (%17,3), elektronik org (%8) çalgılarını kullandıkları görülmektedir.
- ❖ Araştırmaya katılan müzik öğretmenlerinin makamsal içerikli şarkıları eşliklerken aynı anda şarkıyı seslendirme, deşifre eşlik yapabilme, duydukları makamsal içerikli şarkıların makamlarını tanıyabilme, kulaktan eşlik yapabilme, farklı sesler üzerinden eşlik yapabilme (Transpoze), usül yapılarını tanıyabilme ve eşlik yaparken uygulayabilme, çeşni (alterasyon) ve geçki (modülasyon) farkındalık düzeylerinin ve bunlara uygun armonilerle eşlik yapabilme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu görülmektedir. Aynı zamanda araştırmaya katılan müzik öğretmenlerin eşlik yaparken dörtlü armoniden faydalanma düzeylerinin de orta düzeyde olduğu saptanmıştır.
- ❖ Makam dizilerini tanıyabilme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde ve yüksek seviyelerde olduğu, majör-minör dizilerini teorik olarak tanıyabilme düzeylerinin ise yüksek seviyede olduğu saptanmıştır.
- ❖ Müzik öğretmenlerin makam dizilerine yeterli armoniyle eşlik edebilme düzeylerinin orta seviyenin üzerinde olduğu, majör-minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik edebilme düzeylerinin yüksek seviyede olduğu saptanmıştır.
- ❖ Mezun oldukları fakülte türüne göre yapılan analiz sonucunda GSF-Konservatuvar bölümlerinden mezun olmuş müzik öğretmenlerinin aynı anda şarkıyı seslendirebilme, makamsal içerikli şarkılara deşifre eşlik yapabilme, duydukları makamsal içerikli şarkıların makamlarını tanıyabilme, makamsal içerikli şarkılara kulaktan eşlik yapabilme, aksak usül yapılarını tanıyabilme, eşlik yaparken uygulayabilme ve makam dizilerini tanıma düzeylerinin eğitim fakültesinden mezun olmuş müzik öğretmenlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- ❖ Mezun oldukları fakülte türüne göre eğitim fakültesinden mezun olmuş öğretmenlerin majör ve minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik edebilme düzeyinin GSF – Konservatuvar fakültelerinden mezun olan müzik öğretmenlerin majör ve minör yapıdaki okul şarkılarına yeterli armoniyle eşlik edebilme düzeyinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.



## 5. Öneriler

- ❖ Ortaokul müzik dersi kitaplarında yer alan makamsal içerikli şarkıların notalarıyla birlikte makamları, transpoze bilgileri, piyano notaları veya gitar Tab. gibi kılavuz işaretlere yer verilmesi daha iyi bir eşlik için faydalı olacaktır.
- ❖ Ortaokul müzik ders kitaplarında yer alan makamsal içerikli şarkıların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerine göre revize edilmesi ve daha bilindik, güncel eserlere yer verilmesi öğrencilere Türk Müziği repertuarının kazandırılması açısından, müzik öğretmenlerine ise bu şarkıların eşliklenmesi açısından fayda sağlayacaktır.
- ❖ Müzik Öğretmenliği bölümlerinde makamsal eşlik derslerine daha fazla yer verilebilir. Müzik öğretmenliği bölümlerinde verilen derslerin, kazandırılan repertuarların müzik öğretmeni adaylarının daha çok öğretmenlik hayatlarında kullanabileceği kazanımlardan oluşması ve eşlik derslerinin öneminin müzik öğretmeni adaylarına kazandırılması öğretmenlik hayatında kullanılması bakımından önem arz edebilir. Armoni, okul çalgıları ve bireysel çalgı dersleri birbirleriyle bağlantılı bir şekilde ilerletilerek müzik öğretmenlerine hem eşlikleme yönünden daha fazla katkı sağlayabilir hem de daha geniş bir Türk Müziği repertuarı kazandırılabilir.
- ❖ Müzik öğretmenlerine belirli aralıklarda makamsal şarkılara eşlik yapabilme konulu hizmet içi eğitim verilmesi müzik öğretmenlerinin kendilerini geliştirebilmesi ve yeni öğrenme ortamlarının oluşması bakımından önemli katkı sağlayacaktır.

## Kaynaklar

- Bilgin, S. (1998). *İlköğretim okullarının ikinci kademesinde müzik eğitiminde kullanılan şarkıların Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi çıkışlı müzik öğretmenleri tarafından piyano ile eşliklenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.A., Karadeniz, Ş. Ve Demirel, F. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık, 22. Baskı.
- Eroy, O. Ve Gürpınar, E. (2017). *Makam Dizileri İçin Piyanoda Eşlik*. Gece Kitaplığı. Eylül 2017. Ankara. 4-5
- Göher, F. (2006). *Türk ve Batı Müziği Çalgılarının Karşılaştırılmalı Analizi*. Doktora Tezi. Ankara.
- Özgün, Turhan, Dökmetaş, Şan, Kaya. (2017). *Sivas Türküleri ve Oyun Havaları*. Sivas:Sivas Yayın Kurulu
- Pelikoğlu, M. C. (2010). Türk müziğinde terminoloji sorunu: geleneksel türk halk müziği ve geleneksel türk sanat müziğine yansımaları. *Sanat Dergisi*, 18, 81-89
- Say, A. (2009). *Müzik Sözlüğü*. (3. Baskı). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar*. (Genişletilmiş 3. Baskı). Ankara: Evrensel Müzikeyi
- Yıldırım, K. (2020). *Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Dördüncü Sınıf Öğrencilerinin Eşlik Dersine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi, Gazi Üniversitesi Örneği*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Önerisi, Ankara.
- Yurga,C. (2002). *Türkiye'de Popüler Müzikler*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık